

TURI TÍMEA

ÉN ITT CSAK CSUPA SEGGET LÁTOK

Rendszerváltás gyerekszemmagasságban

Emlékszem a járdára festett MDF-virágra, a Korzó épületére ragasztott Göncz-plakátra, emlékszem, hogy az SZDSZ réteseket osztott a Bérpalota előtt, a FIDESZ pedig lufikat a Petőfi parkban. Emlékszem a változásra, de alig emlékszem, mi volt előtte és mi volt utána, mit választott el egymástól az a felfokozott másfél-két év, ami megváltoztatta a városom képét. Nem az utcák vagy a házak cserélődtek ki – bár ami Kun Béla volt, az Kálvin lett ezután –, hanem a fényviszonyok és az idő: mintha minden egy árnyalattal élesebbé vált volna, miközben végre gyorsabban múltak a napok. Óvodás koromban ugyanis az a kérdés foglalkoztatott a leginkább – azon kívül, hogy miért nem engednek be a többiek a babaházba –, hogy meddig kell még várnom, hogy végre ne legyek többé gyerek, egy kicsi és gyöngye gyerektestbe zárva, kényszerű tízóraioknak és csendespihenőknek kiszolgáltatva. Addigi életem legreménykeltőbb fordulója így időben egybeesett a nemzetével: '91-ben, amikor az egész ország bizakodott, elkezdhettem végre az általános iskolát.

Így, miközben a tévében, a rádióban, a tereken mindenütt a szabadságról beszéltek, a szabadságot keresték, valójában én sem tettem mást, mint ők. De nemcsak akkor, amikor szónokosdit játszottam otthon az anyukámnak vagy politikai karikatúrákat rajzoltam még írni sem tudva, hanem amikor az elnyomó óvó nénik ellen próbáltam – természetesen mindig sikertelenül – felvenni a harcot. Teljesen nyilvánvaló volt, hogy a közeg, ahol minden reggel otthagytam az anyukám, ellenséges és rosszindulatú, és semmi nem mutat arra, hogy ennek az egésznek egyszer valaha vége lesz; talán ez volt az egyik legerősebb hasonlóság az óvoda és a fennálló rendszer között.

Az óvó nénik mindeközben pedig azt mondták, azért nem játszanak velem túl sokat, mert majd az iskolában sem fognak a tanítók: az iskola az ő elbeszélésük alapján mindig egy embertelen és hideg valami szinonimája volt; a rendszer és az óvoda párhuzamában ők lettek volna, nyilván, az imperialisták. És én tényleg úgy vágytam az iskolába, ahogyan régen nyugatra vágyhattak az emberek, hogy aztán kiderüljön, ott sem süt máshogy a nap. Pontosabban ha máshogy süt is, az nem sokat jelent.

Ellenben azóta sem érdekelt olyan elementárisan a politika, mint akkor, és bár igen keveset érthettem abból, ami körülöttem zajlott, valami mégis lekötötte a figyelmemet ebből a szüntelen zsongásból: a hangszínek, a hangsúlyok, a külsőségek magukkal ragadtak. Hol azt játszottam, hogy tévé vagyok, hol azt, hogy politikus, de a legtöbbször olyan tévé, amiben egy politikus szónokol.

A Parlament megszűnt. Holnap még lesz Parlament, de holnapután már nem.

Aki mellettem marad, tegye fel a kezét!

Most aki a Parlament mellett áll, az nyújtsa a kezét!

Rendben.

Szóval az iménti tárgyalási időszakban még semmi nem történt.

Megszólal Király Zoltán.

Holnapután feloszlik a Parlament.

Ezért leavatjuk a Kálvin téri szobrot.

Anyukám feljegyzí az összes aranyköpésnek vélt mondatomat, így a politikai indíttatású szövegeimet is; az évek alatt, amíg nem tanulok meg írni, tucatnyi kockás füzet telik meg anyám kiolvashatatlan felnőttbetűivel. Szorgalmas titkárnő és valódi ügynök ő, gyerekkorom jelentéseit felnőttkoromra tartogatja. Néha már idegesít is, hogy ha hozzá beszélek, csak a görnyedt hátát látom, ahogy a füzetek fölé hajol, másrészt viszont ez adja is alám a lovat, mint Petőfi Sándor a csatában, egyre kevésbé kételkedem abban, hogy milyen fontos, amit mondok.

Tisztelt Ház! Hölgyeim és Uraim!

Az ételárak egyre emelkednek.

Turi Tímea: Gorbacsov (1990)

Erre egy megoldás van.

A dolgozó férfiakkal és asszonyokkal meg kellene emelni a fizetését.

Mert ha tovább növelik az árakat, megszűntethetik a boltokat, mert nem is fogunk vásárolni.

Ez a felnőttet jól felizgatja.

A gyerekek és kisbabák nem kapnak ételmet. De már a felnőttek és öregek se.

Tudjuk, hogy az embereknek nehézségük van.

A szegények éheznek-e?

Kérdést teszek fel Király Zoltánnak.

Ha nem én emlékezem, hanem a tárgyakká, feljegyzésekké, rajzokká vált emlékeim, megdöbbenő, mennyire foglalkoztatott Király Zoltán. Azt

hiszem, majdnem olyan intenzíven, mint Mikó István, akinek a nem létező pártjába azután is be akartam lépni, hogy a gyerekkoncertjén nem engem hívtak ki énekelni a színpadra, és nem nekem adta oda azt a bakelitlemezt, amit a Bárdos Laci végül el is tört, vagy majdnem olyan intenzíven, mint Orbán Viktor, aki a *Három kívánság* különkiadásában egy cukrászda teraszán válaszolt egy rajongó kamaszlány kérdéseire. Esténként választási hirdetések futnak a tévében, a három szépfű (Deutsch, Fodor, Orbán) zsebre teszik a kezüket egy narancssárga fal előtt. Farmerben vannak, csábító impertinencia. Hallgass a szívedre, szavazz a FIDESZ-re. Anyu, én a FIDESZ-re szavazok, mert én fiatal vagyok.

Orbán Viktor példálózik.

Ha egy szegény ember összetalálkozna a farkassal, mi történe?

A farkas enné meg a szegény embert, vagy a szegény ember a farkast?

Vagy a pénz eszi meg a vállalatokat, vagy a vállalatok a pénzt.

Úgy drágul minden.

Lassanként már a lányoknak se bírnak barbikat venni, se a fiúknak focikat.

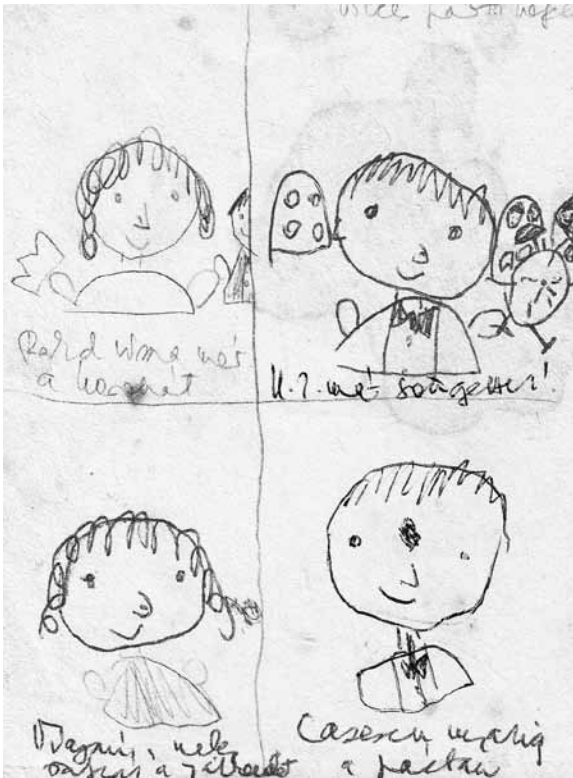
Öt évre kijelentem:

nem lesz több áremelés!

Nem. Ez már sok. Azt már tényleg nem fogja senki se elhinni, hogy ezt én '91 tavaszán mondtam, pedig így igaz. Ahogy Evita énekli nagy slágere végén hátborzongató negédeséggel: igaz volt minden szóóó. Pedig tényleg, ott álltam az udvari szoba bizonytalan fényeiben, mint egy hordószónok. A tévében be is mondták, hogy hordót a zsidóknak.

Mi lenne, ha én ráállnék egy hordóra, és azt mondanám, hogy le van szarva a Parlament?

Szóval ezt már senki nem fogja elhinni, talán én se hinném el, ha nem emlékeznék, és nem emlékeztetnének anyám feljegyzései. Nagycsoportosan egyébként feltalálom a politikai karikatúra sajátosnak vélt műfaját: lerajzolom politikusok arcképét, és viccesnek szánt mondatokkal kommentálom azokat. A roppant eredetinek tűnő műfaj saját magamról nevezem el

Turi Tímea: Turizmus I. (1989)

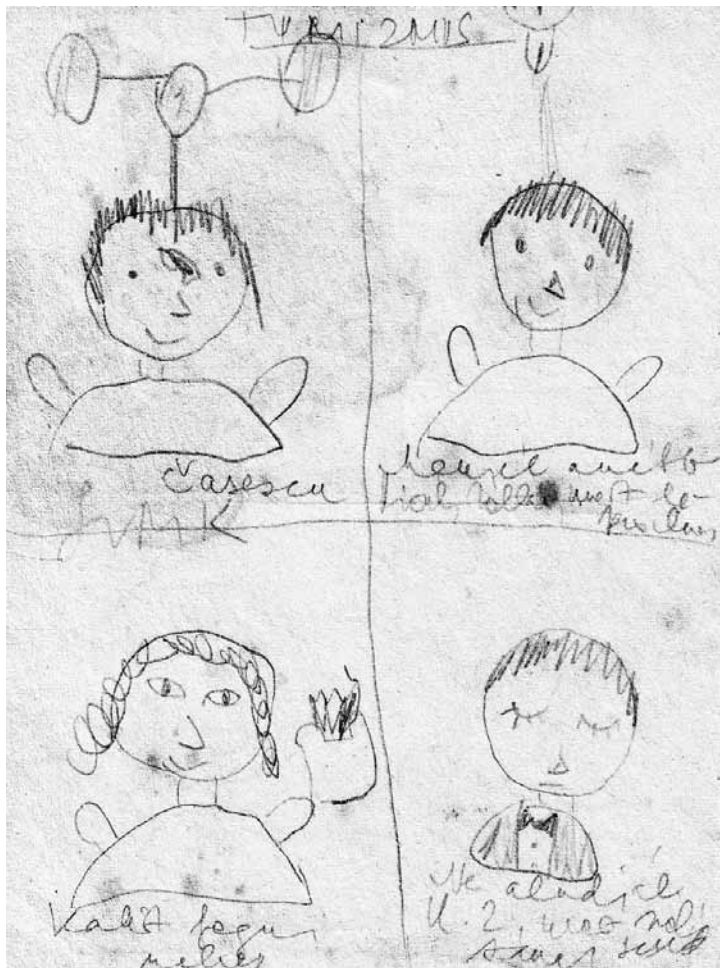
turizmusnak. Írni persze még nem tudok, anyukámnak diktálok, ő jegyez. Gorbacsovot szeretek rajzolni a leginkább, mert ha egy foltot satírozok a fejére, rögtön felismerhető: később az általános iskola tornaöltözőjében még sokat fogom győzködni a Lesták Zsanettet arról, hogy Gorbacsov nem öntötte le a fejét kávéval. Amire évekig büszke vagyok: Gorbacsov nyakáig egy hosszú vonalat húzok, úgy mondom anyukámnak, írja alá: *Gorbacsov nyakig a pácban*. Persze a mai napig sem tudom biztosan, mi az a pác... Évek múlva, amikor előkerül a rajz, csalódottan olvasom anyám betűit: *Ceaușescu nyakig a pácban*.

Én mondtam félre vagy anyám írta rosszul? Mindegy talán mégsem lehetett; bár nyilván mindkét név kiejtése problémát jelenthetett a számomra. Későbbi, *Gorbacsovot kirúgják* című opuszom azonban azt sejteti, biztos az szkp első titkárára gondoltam, ha foltos halántékú embert rajzoltam.

Most, évekkel ezután nem is a jelenemet megszegyenítően heves politikai érdeklődés döbbsent meg, hanem a szabadság azon felszabadító és illékony tüneménye, ami egy öt-hat évest is arra készíthetett, hogy tollat ragadjon, és bármiféle apukás tisztelet nélkül beszéljen a politikusokról. Persze a karikatúrák visszatérő szereplője itt is Király Zoltán. *Ne aludjál, K. Z! K. Z., már csöngettek!* Talán elbóbiskolatott az egyik országgyűlési közvetítés alatt? Vagy még feltűnő lehetett, ha egyvalaki hiányzik a Parlamentből? Más képek alapján pedig úgy tűnik, valami furcsa korszellemnek engedelmességgel abban bíztam, ha valami trágárt rajzoltam, írtam – persze ovis kereteim között –, az már önmagában elegendő a viccességhez. Kakit fogni nehéz. Mire gondolhattam? És hogy állandó hősömet se felejtsem el: *Menjél arrébb, Király Zoltán, mert lepisilnek!*

A szabadság enyhe mámora. Az, hogy a rendszer változik, megkérdőjelezhetetlen jele annak, hogy az idő múlik, és hogy nemsokára végre kiszabadulhatok a gyerekkorból, ebből a kicsi és szűkös kalitkából. Felőtt lehetek én is nemsokára, vak és elfogult, aki már nem nevet, hanem, akin a gyerekek nevetnek. De most még csak 1991. március 15. van, még ősz, még iskola sem, csak verőfény és éles árnyak, de én csak hosszú felnőtllábak között botladozom, és amikor Anyukám lehajol mellém megkérdezni, hogy tetszik a koszorúzás, nem adhatok mást, csak mi lényegem; az igazat mondom, nem csak a valódit:

Én itt csak csupa segget látok.

Turi Tímea: Turizmus II. (1989)